

КОМПОНЕНТИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Патріотичне виховання підрастаючого покоління, нової генерації учителів-географів незалежної, самостійної України - це складний процес, який залежить не лише від загальних тенденцій розвитку наукової педагогічної думки, але і від політичних настроїв та тенденцій соціально-економічного розвитку суспільства. Патріотичне виховання майбутніх учителів географії засобами туристсько - краєзнавчої роботи потребує неодмінного оновлення теоретико - методологічних основ саме патріотичного та морального виховання. Тому сьогодні актуальною науковою проблемою є не лише розкриття змісту патріотичного виховання як соціальної проблеми, але і перевірка ефективності педагогічних умов патріотичного виховання майбутніх учителів географії в процесі туристсько-краєзнавчої роботи.

Патріотичного виховання майбутніх учителів географії в процесі туристсько-краєзнавчої роботи - це складний комплекс взаємопов'язаних компонентів навчально-вихованого процесу, в якому реалізуються основні мета, завдання, принципи, засоби, форми та методи патріотичного виховання саме в процесі використання різноманітних стаціонарних і туристичних форм роботи зі студентською молоддю.

Патріотичного виховання майбутніх учителів географії засобами туристсько-краєзнавчої роботи полягає у оволодінні студентською молоддю знаннями щодо основних методів та методичних прийомів патріотичного виховання підрастаючого покоління під час вивчення відповідних дисциплін географічного циклу; формуванні практичних умінь і навичок проведення стаціонарних і туристичних форм роботи [1]. Основними напрямками вдосконалення змісту підготовки студентів - майбутніх вчителів географії є, насамперед, удосконалення та посилення фахової підготовки вчителя-географії; розширення форм виконання науково-дослідної та самостійної роботи під час вивчення відповідних навчальних дисциплін; введення краєзнавчого принципу в систему підготовки молоді, формування практичних умінь та навичок ведення туристсько-краєзнавчої роботи тощо.

У структурі патріотичного виховання студентів - майбутніх учителів географії можна виокремити такі компоненти: ціннісно - орієнтаційний, мотиваційний, когнітивний, особистісний, практичний, результативний [3].

Ціннісно - орієнтаційний визначає систему патріотичних цінностей, що є складовими культури народу і ілюструють цінність існування незалежної, правової держави; культури, традицій, звичаїв народу; недоторканність рідної землі; свідоме ставлення до свого патріотичного обов'язку тощо.

Мотиваційний компонент передбачає вияв студентами відповідних соціально значущих та особистісних мотивів. Мотив вихованої поведінки у вихованців виникає в повному обсязі лише тоді, коли є потреба у значущій діяльності та стимули для неї. Формування мотивів та на їх основі мотивації творчого самовдосконалення - це відповідальний етап діяльності вихователя. Глибокі, міцні, емоційно забарвлені та змістовні мотиви забезпечують ефективність виховних заходів вихователя і є «генератором» творчого самовдосконалення кожного вихованця [2].

Соціальний мотив гідно виконувати свій громадянський обов'язок є основним мотивом патріотичного виховання студентів Варто зауважити, що краєзнавчий блок підготовки вчителя-географа передбачає детальне вивчення і опрацювання матеріалів, що будуть забезпечувати реалізацію мотиваційного компоненту.

Когнітивний компонент зорієнтований на розвиток у студентів їхньої патріотичної свідомості. Це сукупність уявлень, понять, суджень і цінностей, якими збагачуються вихованці. Молоді люди повинні усвідомлювати себе частиною громадянського суспільства, розуміти своє значення у становленні та розбудові незалежної і суверенної України. Цей компонент повинен відповідати загальній меті виховання в українському суспільстві - формуванню гармонійно розвиненої і суспільно активної особистості з науковим світоглядом, високим моральним потенціалом, яка бажає і вміє працювати для блага України, духовно багатой та фізично досконалою. Як зауважує

В. Ягупов [4], актуальним у змісті виховання в сучасному українському соціумі є реалізація таких вимог: забезпечення формування особистості, яка ідентифікує себе як громадянин України; врахування реальних можливостей виховного процесу конкретних освітньо-виховних систем; забезпечення всебічного й гармонійного розвитку особистості вихованця; забезпечення єдності навчання, виховання, розвитку і самовдосконалення вихованців; підготовка громадян України до

майбутньої творчої діяльності та формування їхньої активної життєвої позиції.

Особистісний компонент ґрунтується на особистісно - орієнтованому підході, який передбачає психолого-педагогічну діагностику, знання особливостей кожного студента; формування змісту виховання, що відповідає індивідуальним особливостям вихованців; мобільність форм і методів виховання тощо.

Практичний компонент означає практичну роботу студентів (організація краєзнавчо-туристичних студентських об'єднань; участь у змаганнях з техніки пішогохідного туризму; виконання експедиційних досліджень; розробка маршрутів різної тематики). Цей компонент є одним із головних складових виховного процесу, має два аспекти: конкретні дії та операції вихователя, які він виконує в повсякденному житті, при спілкуванні з вихованцями; дії, вчинки, поведінка вихованця в процесі засвоєння духовних знань, формування моральних навичок, звичок і умінь. Процес виховання відбувається так: залучення вихованців до системи відносин всіх суб'єктів виховання; набуття і вдосконалення комплексу духовних, професійних, національних і загальнолюдських цінностей; практичне оперування ними в повсякденній поведінці вихованця та закріплення їх на підсвідомому рівні; ефективний вплив цієї поведінки на результати життєдіяльності, визначення життєвих настанов і орієнтирів; формування і розвиток мотивації постійного самовдосконалення і озброєння його методикою.

Результативний компонент (як завершальний етап у процесі виховання) передбачає оцінку досягнення мети виховання і опанування вихованцями змісту виховання, набуття ними навичок, звичок і умінь моральної поведінки, їх впливу на повсякденну діяльність, хід й ефективність. Щоб оцінити результати виховання, визначити, як воно вплинуло на формування патріотичних почуттів вихованця, необхідно мати чітке уявлення про критерії вимірювання рівнів його вихованості, свідомості, поведінки.

Отже, для виховання патріотизму, глибоких патріотичних почуттів до своєї землі, народу, держави потрібно включити її (особистість) до виконання суспільної діяльності, яка передбачає широке пізнання відповідної території і, що є найголовнішим, відверте і постійне міжособистісне спілкування із людьми, які формують етнос відповідного часу [5]. Перебуваючи в походах, наукових експедиціях, виконуючи завдання навчально-польових практик з дисциплін географічного циклу студент - майбутній учитель географії формує міцні знання щодо особливостей природних умов і ресурсів території, знайомиться з місцевими жителями, культурою, традиціями, історією рідного краю, що сприятиме не лише формуванню міцної системи знань, але, і вихованню глибоких патріотичних почуттів, любові до рідної землі.

Література

1. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник / М. П. Крачило. - К. : Вища школа, 1994. - 190 с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. - К. : Знання, 2007. - 447 с.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. - 2-е вид. - К. : Гранма, 1999. - 348 с.
4. Ягупов В.В. Педагогіка: навчальний посібник / В.В. Ягупов - К. : Либідь, 2002. - 560 с.
- 5/ Ярмаченко М. Патріотизм / М. Ярмаченко // Педагогічний словник; за ред. М. Д. Ярмаченко. - К. : Педагогічна думка, 2001. - 356 с.